

بررسی رابطه هوش اجتماعی و امیدواری با سازگاری اجتماعی دانش آموزان متوسطه پسر (مطالعه موردی:
منازل سازمانی لویزان)

امید مراغه^۱

مهدی روح الامینی^۲

سجاد فرهنگ^۳

چکیده:

سازگاری اجتماعی مانند رشد جسمی، عاطفی و عقلی یک کمیت پیوسته است و به تدریج به کمال میرسد و در طول زندگی به طور طبیعی و در برخورد با تجربه ها حاصل می شود. با سپری شدن دوران کودکی و ورود به دوران نوجوانی، رشد روانی - اجتماعی از تحول ساده به تحول عمیق و کیفی تبدیل می شود. هدف از این پژوهش بررسی رابطه هوش اجتماعی و امیدواری با سازگاری اجتماعی دانش آموزان متوسطه پسر در سال ۱۴۰۰ می باشد. جامعه آماری این پژوهش شامل دانش آموزان متوسطه پسر منازل سازمانی لویزان برابر ۴۵۰ بودند، انتخاب و تعداد نمونه برابر ۲۰۷ نفر براساس فرمول کوکران تعیین شدند. جهت جمع آوری از پرسشنامه سازگاری اجتماعی پی کل و ویسمن (۱۹۹۹)، پرسشنامه امیدواری سیمپسون (۱۹۹۹) و پرسشنامه هوش اجتماعی ترومسو (۱۹۹۸) استفاده شد. روش تجزیه و تحلیل داده ها؛ از تحلیل رگرسیون و ضریب همبستگی پیرسون در نرم افزار Spss استفاده شد. تحلیل داده ها نشان داد که در کلیه مولفه های امیدواری و هوش اجتماعی در سطح اطمینان ۹۵ درصد معناداری باشد (pvalue = ۰/۰۵) و به ترتیب ۸۱ و ۷۴ درصد تغییرات سازگاری اجتماعی دانش آموزان متوسطه پسرکوی لویزان مستقر در شهر تهران وابسته به مولفه های امیدواری و هوش اجتماعی می باشد. این نتایج نشان می دهد که بیشترین متغیر امیدواری دانش آموزان متوسطه پسر کوی لویزان مستقر در شهر تهران مربوط به حوزه اجتماعی می باشد.

کلمات کلیدی: هوش اجتماعی، امیدواری، سازگاری اجتماعی، دانش آموزان، تهران

مقدمه:

سازگاری اجتماعی در نوجوانان به عنوان مهمترین نشانه ی سلامت روان آنان، از مباحثی است که در دهه های اخیر توجه بسیاری از جامعه شناسان، روان شناسان و مربیان را به خود جلب نموده است (گرام^۱، ۲۰۱۸)، زیرا دوره ی نوجوانی، دوره ی حساسی است و سازگاری اجتماعی نوجوان در این دوره دستخوش تحولات عاطفی، جسمانی و ذهنی فوق العاده شدیدی است و هنوز به طور کامل رشد نیافته است. به همین علت ممکن است تأخیر در بلوغ عاطفی به دنبال خود مشکلات جدی در روابط بین فردی در نوجوانان و چالش های اجتماعی برای آنان پدید آورد (اسچولت^۲، ۲۰۱۸). علاوه براین، رشد اجتماعی مهم ترین جنبه ی رشد وجود هر شخصی است و معیار اندازه گیری رشد اجتماعی هرکس سازگاری او با دیگران است (اژه ای، ۱۳۹۱). سازگاری اجتماعی مانند رشد جسمی، عاطفی و عقلی یک کمیت پیوسته است و به تدریج به کمال میرسد و در طول زندگی به طور طبیعی و در برخورد با تجربه ها حاصل می شود (جاکوبز^۳، ۲۰۲۰). با سپری شدن دوران کودکی و ورود به دوران نوجوانی، رشد روانی - اجتماعی از تحول ساده به تحول عمیق و کیفی تبدیل می شود و نوجوان با به کارگیری مهارت های اجتماعی، می تواند جایگاه خود را در میان مراودات اجتماعی و ارتباط با همسالان خود و بزرگسالان پیدا کند و مورد پذیرش اجتماعی قرار گیرد (گائو^۴ و همکاران، ۲۰۱۹). موفقیت در امر پذیرش اجتماعی به سازگاری اجتماعی منجر می شود و ممکن است فرد را به مرحله ی نفوذ و رخنه ی اجتماعی برساند که سطحی بالاتر از پذیرش اجتماعی است و در این مرحله می تواند بر اطرافیان خود تأثیرگذار باشد (منج^۵ و همکاران، ۲۰۱۸). منظور از سازگاری، رابطه ای است که میان فرد و محیط او، به ویژه محیط اجتماعی وجود دارد و به او امکان می دهد تا نیازها و انگیزه های خود را پاسخ گوید. فرد زمانی از سازگاری بهره مند است که بتواند میان خود و محیط اجتماعی اش رابطه ای سالم برقرار و انگیزه های خود را ارضا کند، در غیر این صورت او را ناسازگار قلمداد می کنیم. در واقع سازگاری با محیط، مهارتی است که باید آموخته شود و کیفیت آن مانند سایر آموخته ها به میزان علاقه و کوشش فرد برای یادگیری بستگی دارد (لی و زیزی^۶، ۲۰۱۸).

---

^۱ - Graham

^۲ - Schulte

^۳ - Jacobs

^۴ - Gao

^۵ - Meng

^۶ - Li & Zizzi

جنبه ای دیگر از سازگاری اجتماعی، مهارت های اجتماعی است. مهارت های اجتماعی رفتارهایی است که فرد را قادر می سازد با انطباقی فراگرفته شده از افراد دیگر روابط متقابل داشته باشد، واکنش های مثبت از رفتارهایی که پیامد منفی دارند، اجتناب بروز دهد (یانگ و لی^۱، ۲۰۲۰). مهارت های اجتماعی شامل مهارت در تشخیص خصوصیات گروه، ارتباط گیری با گروه، گوش دادن، همدردی، ارتباط غیرکلامی، در تشخیص احساسات مهارت کنترل خویش است. شخصی که دارای مهارت اجتماعی است، میتواند رفتار مناسب را انتخاب و در وضعیت معین به آن اقدام کند. ضمن تعریف مهارتهای اجتماعی به عنوان رفتارهای انطباقی یادگرفته شده که فرد را قادر می سازد تا با افراد دیگر رابطه های متقابل برقرار کند و از خود پاسخ های مثبت بروز دهد و بروز مهارت های اجتماعی ضعیف، به عدم پذیرش فرد توسط دیگران منجر می شود. بسیاری از دانش آموزان هرگز رفتار مناسب را برای موقعیتهای بدیهی اجتماعی در تعامل با دیگران یاد نگرفته اند(درایبورگ^۲ و همکاران، ۲۰۲۰).

امیدواری متغیری است که به بررسی آن با سازگاری اجتماعی پرداخته می شود، در حقیقت امیدواری، حالت انگیزشی مثبت و یک فرایند شناختی است که غلبه بر موانع موجود در رسیدن به هدف را شامل میشود و نیروی محرکه ای با ماهیت اراده ایجاد می کند که کسب نتیجه مورد نظر را میسر می سازد. امید سازه ای بسیار نزدیک به خوش بینی است، پس امیدواری یک هیجان انفعالی نیست که تنها در لحظات تاریک زندگی پدیدار شود، بلکه امیدواری مجموعه شناخت برآمده از احساس موفقیت، ناشی از انرژی معطوف به هدف و برنامه ریزی برای هدف است (بلوزر^۳، ۲۰۱۹). هوش اجتماعی را مجموعه ای از توانایی ها مانند خودآگاهی، همدلی، خودنظم بخشی، انگیزش خود و مهارت های اجتماعی تعریف کرده اند (مک^۴، ۲۰۱۴). نظریه پرداز دیگری است که هوش اجتماعی را به عنوان مجموعه ای از ظرفیت ها، قابلیت ها و مهارت های غیرشناختی می داند که توانایی های فرد را در برخورد موفقیت آمیز با مقتضیات و فشارهای محیطی افزایش می دهند(بارچارد^۵ و همکاران، ۲۰۲۰). با توجه به این مفهوم، پیازه که هوش را توانایی سازگاری و انطباق با محیط می داند و وکسلر آن را مجموعه ی شایستگی های فرد در تفکر عاقلانه، رفتار منطقی و سودمند و اقدام مؤثر در سازش با محیط می داند، به نظر می رسد که یکی از عوامل مؤثر در سازگاری اجتماعی، هوش باشد، اما چون در اینجا سازگاری اجتماعی؛ یعنی سازگاری در جمع مطرح است، بنابراین، هوش اجتماعی به عنوان عامل مهمی در قدرت سازگاری و پذیرش اجتماعی می تواند نقش ایفا کند(وانگ^۶ و همکاران، ۲۰۱۹). سازگاری اجتماعی فرایندی است که در آن فرد با فراگیری اصول و آداب

---

^۱ - Yang

^۲ - Dryburgh

^۳ - Blöser

^۴ - Barchard

^۵ - Wang

پذیرفته شده در گروه یا اجتماع و همسو نمودن نیازها و خواسته های خود با گروهی که در آن زندگی می کند توانایی جذب شدن در آن گروه را پیدا می کند (لی و زیزی، ۲۰۱۸).

امیدواری مجموعه شناختی است که مبتنی بر احساس موفقیت ناشی از منابع گوناگون و مسیرها است، امید نسبت به چیزی که وجود ندارد و یا نمی تواند وجود داشته باشد، هرگز پدید نمی آید؛ افراد امیدوار افرادی قوی تر هستند و برای کمک رسانی آمادترند و تمام علائم حیات را نشان می دهند (گالاکر^۱ و همکاران، ۲۰۱۵). هوش اجتماعی به مجموعه ای از توانایی های دانشی، بینشی و توانشی افراد به انضمام یکسری از شایستگی های فردی- اجتماعی که هرکس را به خودکنترلی و کسب توانمندی بیش تر سوق دهد، «هوش اجتماعی» و یا به تعبیری «هیجان مؤثر» گویند (بارچارد و همکاران، ۲۰۲۰).

مساله اصلی قابل بررسی در این تحقیق، بررسی ارتباط هوش اجتماعی و امیدواری با سازگاری اجتماعی دانش آموزان متوسطه پسر کوی لویزان می باشد.

روش تحقیق:

روش پژوهش، بر مبنای چگونگی گردآوری داده ها جزء تحقیقات توصیفی- تحلیلی (پیمایشی) است. جامعه آماری را کلیه دانش آموزان متوسطه پسر کوی لویزان مستقر در شهر تهران می باشد، با توجه به روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شد. با توجه به اینکه آمار مدرسه متوسطه، ۴۵۰ دانش آموز می باشد. لذا تعداد حجم نمونه براساس فرمول کوکران، ۲۰۷ دانش آموز است. متغیرهای تحقیق شامل هوش اجتماعی و امیدواری بعنوان متغیر ملاک و سازگاری اجتماعی بعنوان متغیر پیش بین می باشند. مفاهیم و تئوریهای مرتبط با هوش اجتماعی، امیدواری و سازگاری اجتماعی از طریق روش کتابخانه ای و مطالعه کتب، مقالات و یا پایان نامه های فارسی و مقالات انگلیسی موجود در این زمینه جمع آوری گردیده است. جهت ابزار گردآوری اطلاعات از سه پرسشنامه استفاده شده است: پرسشنامه سازگاری اجتماعی پی کل و ویسمن حاوی ۲۲ سوال و ۳ گویه است که توسط پی کل و ویسمن در سال ۱۹۹۹ طراحی شده است. این پرسشنامه میزان سازگاری اجتماعی را در افراد، مورد بررسی و ارزیابی قرار میدهد. ۳ گویه شامل حوزه کاری، فعالیت های اجتماعی و اوقات فراغت و همچنین روابط گسترده با خانواده است (امیری زرگر، ۱۳۹۹). پرسشنامه امیدواری توسط سیمپسون در سال ۱۹۹۹ برای بررسی امیدواری طراحی می شود؛ این مقیاس ۴۵ گویه دارد که در آن از آزمودنی خواسته می شود اهمیت و میزان رضایت خود را در ۵ حوزه زندگی (حوزه اجتماعی، حوزه تحصیلی، حوزه خانوادگی، حوزه شغلی و حوزه اوقات فراغت) روی یک مقیاس لیکرتی درجه بندی کند (موسوی و همکاران، ۱۳۹۲).

---

^۱ - Gallagher

پرسشنامه هوش اجتماعی توسط ترومسو در سال ۱۹۹۸ برای بررسی هوش اجتماعی در ۲۱ گویه و سه مولفه که شامل خرده مقیاس پردازش اطلاعات اجتماعی، خرده مقیاس آگاهی اجتماعی، خرده مقیاس مهارت‌های اجتماعی می باشد، است که با استفاده از طیف لیکرت سنجش می شود (شهبازیان خونیک و سلیمانی، ۱۳۹۷). در تحقیق حاضر، از روش اعتبار یا روایی مفهومی استفاده شده است. در این پژوهش پرسشنامه تحقیق توسط اساتید و کارشناسان و محققان در این حوزه مورد تایید قرار گرفته است و همچنین در این پژوهش جهت بررسی پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. که نتایج آن در جدول (۱) بیان شده است :

جدول ۱: ضریب آلفای کرونباخ متغیرهای اصلی تحقیق

نام متغیر	آلفای کرونباخ متغیرها
سازگاری اجتماعی	۰/۸۱۷
هوش اجتماعی	۰/۷۸۵
امیدواری	۰/۸۵۰

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

در پژوهش حاضر با بکارگیری روشهای مختلف آماری (آمار توصیفی و استنباطی) به تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش پرداخته میشود. ابتدا از آمار توصیفی به منظور بررسی ویژگی های جامعه آماری از طریق محاسبه پارامترهای آماری مربوطه نظیر میانگین، انحراف معیار و... همچنین جداول و نمودارهای فراوانی استفاده شد. در مرحله بعد برای سنجش نرمال بودن داده‌ها از چولگی و کشیدگی استفاده می شود و جهت تجزیه و تحلیل از مدل رگرسیون و ضریب همبستگی پیرسون در نرم افزار SPSS استفاده شده است.

یافته‌ها:

شاخص های مرکز و پراکندگی پژوهش:

در جدول ۲، میانگین و انحراف معیار متغیرهای هوش اجتماعی، امیدواری و سازگاری اجتماعی ارائه شده است و میانگین امیدواری شرکت کنندگان پژوهش حاضر برابر $۳/۷ \pm ۰/۵۹$ می باشد و میانگین مولفه های آن برای حوزه تحصیلی ($۳/۶۵ \pm ۰/۵۸$)، حوزه خانوادگی ($۳/۷ \pm ۰/۵۸$) و حوزه اجتماعی ($۳/۹ \pm ۰/۶$)، حوزه شغلی (

۳/۶۰ ± ۰/۵۷)، حوزه اوقات فراغت (۳/۶۵ ± ۰/۶۳) می باشد. این نتایج نشان می دهد که بیشترین متغیر امیدواری دانش آموزان متوسطه پسر کوی لویزان مستقر در شهر تهران مربوط به حوزه اجتماعی می باشد.

میانگین هوش اجتماعی شرکت کنندگان پژوهش حاضر برابر $۳/۷۴ ± ۰/۶۴$ می باشد و میانگین مولفه های هوش اجتماعی، اطلاعات اجتماعی $۳/۹ ± ۰/۷۸$ ، آگاهی اجتماعی $۳/۶۵ ± ۰/۵۷$ و مهارت اجتماعی $۳/۶۷ ± ۰/۵۷$ به دست آمد و میانگین سازگاری اجتماعی شرکت کنندگان پژوهش حاضر برابر $۳/۶۸ ± ۰/۵۸$ می باشد.

جدول ۲- شاخص های مرکزی و پراکندگی متغیرهای پژوهش.

متغیرها	تعداد	کمینه	بیشینه	میانگین	انحراف معیار
اطلاعات اجتماعی	۲۰۷	۲	۵	۳/۹	۰/۷۸
آگاهی اجتماعی	۲۰۷	۲	۵	۳/۶۵	۰/۵۷
مهارت اجتماعی	۲۰۷	۲	۵	۳/۶۷	۰/۵۷
هوش اجتماعی	۲۰۷	۲	۵	۳/۷۴	۰/۶۴
حوزه تحصیلی	۲۰۷	۲	۵	۳/۶۵	۰/۵۸
حوزه خانوادگی	۲۰۷	۲	۵	۳/۷	۰/۵۸
حوزه اجتماعی	۲۰۷	۲	۵	۳/۹	۰/۶
حوزه شغلی	۲۰۷	۲	۵	۳/۶	۰/۵۷
حوزه اوقات فراغت	۲۰۷	۲	۵	۳/۶۵	۰/۶۳
امیدواری	۲۰۷	۲	۵	۳/۷	۰/۵۹
سازگاری اجتماعی	۲۰۷	۲	۵	۳/۶۸	۰/۵۸

به منظور بررسی رابطه بین هوش اجتماعی و امیدواری با سازگاری اجتماعی از آزمون های ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون و تحلیل رگرسیون استفاده شد. آزمون های مذکور به عنوان آزمون های چندمتغیره پیش فرض هایی داشتند که پیش از تحلیل استنباطی سنجش و ارزیابی شدند. یکی از پیش فرضها، طبیعی بودن توزیع متغیرهای پژوهش است که از چولگی و کشیدگی برای سنجش برآزش داده های متغیرهای پیش بین و

ملاک استفاده شد. پیش فرض دوم، استقلال خطاها (تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش بینی شده توسط معادله رگرسیون) از یکدیگر است. در صورتی که فرضیه استقلال خطاها رد شود و خطاها با یکدیگر همبستگی داشته باشند امکان استفاده از رگرسیون وجود ندارد. به منظور بررسی استقلال مشاهدات (استقلال مقادیر باقی مانده یا خطاها) از یکدیگر از آزمون دوربین-واتسون استفاده می‌شود.

بررسی طبیعی بودن توزیع داده‌های مربوط به متغیرهای تحقیق:

در جدول (۳) نتایج آزمون فرض نرمال بودن مؤلفه های هوش اجتماعی، امیدواری و سازگاری اجتماعی پژوهش ارائه شده است.

جدول ۳- شاخص های کجی و کشیدگی توزیع داده ها

متغیرها	چولگی	کشیدگی
اطلاعات اجتماعی	-۰/۲۸	-۰/۴۷
آگاهی اجتماعی	-۰/۶۴	۰/۳۵
مهارت اجتماعی	۰/۴۳	-۰/۱۵
حوزه تحصیلی	-۰/۵۳	-۰/۲۳
حوزه خانوادگی	-۰/۴	۰/۰۸
حوزه تحصیلی	-۰/۶۱	۰/۲۵
حوزه اجتماعی	-۰/۳۹	۰/۲۸
حوزه شغلی	۰/۴۵	-۰/۱۹
حوزه اوقات فراغت	-۰/۶۴	۰/۰۷
سازگاری اجتماعی	-۰/۲۲	-۰/۰۵

برخی آمارشناسان ± 1 را به منزله شاخص انحراف از نرمال بودن توزیع پذیرفته اند، درحالیکه برخی دیگر تفسیری آزادانه تر ± 2 را درباش کجی، کشیدگی یا هردو ترجیح میدهند. بنابراین، همانطور که مشاهده می شود، توزیع داده ها در همه متغیرها پذیرفتنی و روشهای پارامتریک قابل اجراست.

یافته های استنباطی:

نتایج تحلیل رگرسیون برای متغیر ملاک (سازگاری اجتماعی) در جدول شماره ۴ نشان می دهد ددر کلیه مولفه های امیدواری وارد تحلیل شدند یافته های نشان می دهد که مؤلفه امیدواری با سازگاری اجتماعی معنی دار می باشد ($pvalue = 0/05$) و به طور کلی در سطح اطمینان ۹۵ درصد ۸۱ درصد تغییرات سازگاری اجتماعی دانش آموزان متوسطه پسر کوی لویزان مستقر در شهر تهران وابسته به مولفه های امیدواری می باشد (جدول ۴).

جدول ۴: نتایج تحلیل رگرسیون در پیش بینی سازگاری اجتماعی بر اساس متغیر امیدواری.

متغیر های پیش بین	B	β	t	Sig	R	R ^۲	دوبین واتسون
ثابت	-۰/۱۱						
حوزه تحصیلی	-۰/۴۴	-۰/۵۸	-۵/۲	۰/۰۰۰	۰/۹	۰/۸۱	۱/۹۸
حوزه خانوادگی	-۰/۳۹	-۰/۳۸	-۴/۰۲	۰/۰۰۰	۰/۹	۰/۸۱	۱/۹۸
حوزه تحصیلی	-۰/۴۱	-۰/۴	-۳/۲	۰/۰۰۲	۰/۹	۰/۸۱	۱/۹۸
حوزه اجتماعی	-۰/۳۹	-۰/۳۹	-۴/۴۸	۰/۰۰۰	۰/۹	۰/۸۱	۱/۹۸
حوزه شغلی	-۰/۲۸	-۰/۲۸	-۲/۸	۰/۰۰۵	۰/۹	۰/۸۱	۱/۹۸
حوزه اوقات فراغت	-۰/۳۶	-۰/۳۸	-۴/۰۳	۰/۰۰۰	۰/۹	۰/۸۱	۱/۹۸
حوزه تحصیلی	-۰/۲۱	-۰/۲۱	-۲/۲	۰/۰۳۲	۰/۹	۰/۸۱	۱/۹۸
امیدواری	۰/۳۵	۳/۱	۵/۷	۰/۰۰۰	۰/۹	۰/۸۱	۱/۹۸

نتایج
تحلیل

رگرسیون برای متغیر پیش بین (هوش اجتماعی) نشان می دهد. یافته های نشان می دهد که مؤلفه های هوش اجتماعی با سازگاری اجتماعی معنی دار می باشد ($pvalue = 0/05$) و به طور کلی در سطح اطمینان ۹۵ درصد،

۷۴ درصد تغییرات سازگاری اجتماعی دانش آموزان متوسطه پسر کوی لویزان مستقر در شهر تهران وابسته به هوش اجتماعی می باشد (جدول ۵).

جدول ۵: نتایج تحلیل رگرسیون در پیش بینی سازگاری اجتماعی بر اساس متغیر هوش اجتماعی.

متغیرهای پیش بین	B	β	t	Sig	R	R ^۲	دوبین واتسون
ثابت	-۰/۰۷						
اطلاعات اجتماعی	۰/۴۳	۰/۴۳	۹/۱	۰/۰۰۰			
آگاهی اجتماعی	۰/۲	-۰/۱۹	۴/۴	۰/۰۰۰			
مهارت اجتماعی	۰/۳۸	۰/۳	۸/۲	۰/۰۰۰	۰/۸۶	۰/۷۴	۲/۰۵

همبستگی پیرسون:

جدول ۶ الگوی همبستگی پیرسون مولفه های امیدواری با سازگاری اجتماعی را نشان می دهد بر اساس آزمون پیرسون، چنانچه معناداری آماره آزمون کمتر از سطح خطای مورد نظر (در اینجا ۰/۰۵) باشد، متغیر مورد آزمون معنادار می باشد با توجه به نتایج بدست آمده، کلیه مولفه های امیدواری با سازگاری اجتماعی با سطح معناداری محاسبه شده (برابر با $\text{Sig} = ۰/۰۰۰$) در دانش آموزان متوسطه پسر کوی لویزان مستقر در شهر تهران رابطه معناداری مثبتی با یکدیگر دارند.

جدول ۶- بررسی همبستگی پیرسون بین مولفه های امیدواری و سازگاری اجتماعی دانش آموزان متوسطه پسر کوی لویزان مستقر در شهر تهران

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱- حوزه تحصیلی							
۲- حوزه خانوادگی	۰/۶۲**						
		sig=۰/۰۰۰					
	۰/۵۵**	۰/۸۱**					

حوزه اجتماعی	۳-حوزه اجتماعی	sig=۰/۰۰۰	sig=۰/۰۰۰				
حوزه شغلی	۴-حوزه شغلی	۰/۷۵**	۰/۹۲**	۰/۵۶**	۱		
حوزه اوقات فراغت	۵-حوزه اوقات فراغت	sig=۰/۰۰۰	sig=۰/۰۰۰	sig=۰/۰۰۰	۱	۰/۷۵**	۰/۶۸**
حوزه امیدواری	۶-امیدواری	sig=۰/۰۰۰	sig=۰/۰۰۰	sig=۰/۰۰۰	۱	۰/۸۰**	۰/۸۲**
حوزه سازگاری اجتماعی	۷-سازگاری اجتماعی	۰/۹۳**	۰/۷۲**	۰/۷۳**	۰/۷۶**	۰/۸۳**	۰/۵۹**
		sig=۰/۰۰۰	sig=۰/۰۰۰	sig=۰/۰۰۰	sig=۰/۰۰۰	sig=۰/۰۰۰	sig=۰/۰۰۰

با توجه به جدول ۷ و نتایج بدست آمده، کلیه مولفه های هوش اجتماعی یعنی اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت اجتماعی، رابطه معنادار مثبتی در سطح اطمینان ۹۹ درصد با سازگاری دانش آموزان متوسطه پسر کوی لویزان مستقر در شهر تهران دارا می باشد.

جدول ۷- بررسی همبستگی پیرسون بین مولفه های هوش اجتماعی و سازگاری اجتماعی دانش آموزان متوسطه پسر کوی لویزان مستقر در شهر تهران.

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	
۱-اطلاعات اجتماعی	۱					
۲-آگاهی اجتماعی	۰/۷۰**	۱				
	sig=۰/۰۰۰					
۳-اطلاعات اجتماعی	۰/۹۲**	۰/۹**	۱			
	sig=۰/۰۰۰		sig=۰/۰۰۰			
۴-هوش اجتماعی	۰/۸۳**	۰/۸۷**	۰/۹۱**	۱		
	sig=۰/۰۰۰		sig=۰/۰۰۰		sig=۰/۰۰۰	
۵-سازگاری اجتماعی	۰/۷۹**	۰/۸۳**	۰/۸۸**	۰/۸۶**	۱	
	sig=۰/۰۰۰		sig=۰/۰۰۰		sig=۰/۰۰۰	

بحث و نتیجه گیری:

همانطور که گفته شد، بین امیدواری با سازگاری اجتماعی دانش آموزان متوسطه کوی لویزان رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. اجماع نظر صاحب نظران اشاره به این دارد که سازگاری فرایندی است که از زمان تولد همراه انسان است و در دوره های مختلف زندگی به گونه ای خاص محقق می شود و در آن فرد برای وفق دادن خود با فشارهای درونی و ملزومات بیرونی به منظور پاسخگویی به نیازها و خواسته های خود تلاش می کند. فقدان سازگاری میتواند به ترک و یا افت تحصیلی ختم شود؛ بنابراین برای نیل به پیشرفت تحصیلی و عملکرد مناسب و پیشگیری از افت و ترک تحصیل، بررسی و تمرکز بر سازگاری حائز اهمیت است (لی و همکاران، ۲۰۲۰). بررسی ها نشان می دهد که موفقیت انسان در دستیابی به زندگی بهتر فردی، اجتماعی و سازمانی، به شناخت و برداشت او از چگونگی نقاط ضعف و قوت توانایی ها و قابلیت های مدیریتی او بستگی دارد، بدین ترتیب باورهای فرد درباره آینده خود می تواند در ارتباط با امر سازگاری دخیل باشند که با امیدواری یاد می شود و امیدواری عبارت از مجموعه شناخت برآمده از احساس موفقیت، ناشی از انرژی معطوف به هدف و برنامه ریزی برای هدف است (دوپر^۱ و همکاران، ۱۳۹۳). در تحقیقی همسو با نتایج تحقیق، جک (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان "تاثیر شیوه های مقابله با استرس روی سازگاری اجتماعی" پس از تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از روش رگرسیونی، نشان داد که شیوه ی مقابله با استرس روی سطح استرس، پرخاشگری، حمایت اجتماعی و سطح شناختی افراد تاثیرگذار است و رابطه مستقیم بین شناخت و حمایت اجتماعی وجود دارد.

همانطور که گفته شد؛ بین هوش اجتماعی با سازگاری اجتماعی دانش آموزان متوسطه کوی لویزان رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. سازگاری اجتماعی در نوجوانان به عنوان مهم ترین نشانه ی سلامت روان آنان، از مباحثی است که در دهه های اخیر توجه بسیاری از جامعه شناسان، روانشناسان و مربیان را به خود جلب نموده است، زیرا دوره ی نوجوانی، دوره ی حساسی است و سازگاری اجتماعی نوجوان در این دوره دستخوش تحولات عاطفی، جسمانی و ذهنی فوق العاده شدیدی است و هنوز به طور کامل رشد نیافته است. به همین علت ممکن است تأخیر در بلوغ عاطفی به دنبال خود مشکلات جدی در روابط بین فردی در نوجوانان و چالش های اجتماعی برای آنان پدید آورد. علاوه براین، رشد اجتماعی مهمترین جنبه ی رشد وجودی هر شخصی است و معیار اندازه گیری رشد اجتماعی هرکس سازگاری او با دیگران است. سازگاری اجتماعی مانند رشد جسمی، عاطفی و عقلی یک کمیت پیوسته است و به تدریج به کمال میرسد و در طول زندگی به طور طبیعی و در برخورد با تجربه ها حاصل میشود. با سپری شدن دوران کودکی و ورود

---

^۱ - Dupere

به دوران نوجوانی، رشد روانی- اجتماعی از تحول ساده به تحول عمیق و کیفی تبدیل میشود و نوجوان با به کارگیری مهارتهای اجتماعی، میتواند جایگاه خود را در میان مراودات اجتماعی و ارتباط با همسالان خود و بزرگسالان پیدا کند و مورد پذیرش اجتماعی قرار گیرد. موفقیت در امر پذیرش اجتماعی به سازگاری اجتماعی منجر میشود و ممکن است فرد را به مرحله‌ی نفوذ و رخنه‌ی اجتماعی برساند که سطحی بالاتر از پذیرش اجتماعی است و در این مرحله می‌تواند بر اطرافیان خود تأثیرگذار باشد. رخنه‌ی اجتماعی، فرایندی است که از طریق آن روابط آدمیان از سطح دوست داشتن به سوی صمیمیت بیشتر سیر می‌کند (اتکینسون، اتکینسون و هیلگارد، ۱۳۹۰).

جنبه‌ای دیگر از سازگاری اجتماعی، مهارتهای اجتماعی است. مهارتهای اجتماعی رفتارهای انطباقی فراگرفته شده است که فرد را قادر می‌سازد با افراد دیگر روابط متقابل داشته باشد، واکنش‌های مثبت بروز دهد و از رفتارهایی که پیامد منفی دارند، اجتناب ورزد. مهارتهای اجتماعی شامل مهارت در تشخیص خصوصیات گروه، ارتباط گیری با گروه، گوش دادن، همدردی، ارتباط غیرکلامی، در تشخیص احساسات خویش و مهارت کنترل خویش است. شخصی که دارای مهارت اجتماعی است، می‌تواند به انتخاب و ارائه‌ی رفتار مناسب در وضعیت معین دست بزند (تقی‌زاده و همکاران، ۲۰۱۷). ضمن تعریف مهارت‌های اجتماعی به عنوان رفتارهای انطباقی یاد گرفته شده که فرد را قادر می‌سازد تا با افراد دیگر رابطه‌ای متقابل داشته باشد و از خود پاسخ‌های مثبت بروز دهد، این رفتارها را به پنج رفتار جزئیتر تقسیم می‌کنند که هر یک از آنها می‌تواند موجب تسهیل روابط بین فردی شود. این رفتار شامل همکاری، گفتار مناسب، مسؤولیت پذیری، همدلی و خویش‌تن داری هستند. بروز مهارت‌های اجتماعی ضعیف، به عدم پذیرش فرد توسط دیگران منجر می‌شود. بسیاری از دانش‌آموزان هرگز رفتار مناسب را برای موقعیت‌های اجتماعی در تعامل با دیگران یاد نگرفته‌اند. بدیهی است رشد مهارت‌های اجتماعی به منظور سازگاری اجتماعی در روابط بین فردی نیازمند سلامت عاطفی- روانی و هوش‌مندی هیجانی است. بدین ترتیب، مهارت‌های اجتماعی به رفتارهای آموخته شده و مقبول جامعه اطلاق می‌شود؛ رفتارهایی که شخص می‌تواند با دیگران به گونه‌ای ارتباط متقابل برقرار کند که به بروز پاسخ‌های مثبت و پرهیز از پاسخ‌های منفی منجر شود (بهامین و کوروش‌نیا، ۲۰۱۷) و موجب سازگاری اجتماعی فرد می‌شود. یکی از الگوهای که ممکن است با سازگاری اجتماعی در ارتباط باشد، هوش اجتماعی افراد است؛ همان چیزی که این تحقیق میکوشد آن را تبیین نماید. منظور از هوش اجتماعی، توانایی فرد در بازنگری احساسات و هیجان‌های اجتماعی خود و دیگران، تمیز قائل شدن میان هیجان‌های اجتماعی و استفاده از اطلاعات هیجانی به صورت سالم در حل مسأله و نظم بخشی رفتار است (گلمن و همکارانش، ۱۹۹۹). در تحقیقی همسو با نتایج این پژوهش، رضویان‌شاد (۱۳۹۵) در پژوهش خود با عنوان "بررسی رابطه بین هوش اجتماعی و سازگاری اجتماعی

و پیشرفت تحصیلی "با استفاده از روش آماری همبستگی بین متغیرها به این نتیجه دست یافتند که رابطه‌ی معناداری بین هوش اجتماعی و سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان وجود دارد.

پیشنهادات کاربردی در راستای اهداف تحقیق:

۱- کارآمد بودن برنامه‌ها و راهنمای عملی و علمی نیازمند درگیر نمودن مدرسه، خانه و محیط‌های جمعی است و نخستین اقدام در درگیر نمودن مدرسه، ایجاد تغییر در رفتارها و توانمندی‌های شناختی، هیجانی و اجتماعی معلمان، جو کلاس درس، و محیط مدرسه است. وضعیت در حال گذر و تغییر آموزش و پرورش ایران نیز به سهم خود ضرورت شناسایی، طراحی و اجرای برنامه‌های ترویج سلامت، آموزش و ارتقای توانمندی‌های فردی و اجتماعی از سوی برنامه‌ریزان و کارگزاران را برای معلمان نظام آموزش و پرورش مضاعف می‌سازد.

۲- به والدین توصیه می‌شود در جهت افزایش امیدواری دانش آموزان روشهای تربیتی و رفتاری مناسب در جهت بهبود امیدواری مد نظر قرار گیرد.

۳- نهادهای مرتبط، با وضع آموزش های جدید و همچنین برگزاری کلاس های عملی مهارت های سازگاری اجتماعی، نوجوانان را به طور فعال درگیر یادگیری این موضوع نمایند.

۴- با عنایت به گسترش فضای مجازی، این موضوع علاوه بر تهدیداتی که در این حوزه دارد می توان فرصتی برای آموزش و تربیت هوش اجتماعی و سازگاری اجتماعی بالاخص در سن نوجوانی باشد.

محدودیت‌های تحقیق:

۱- تحقیق حاضر از نظر مکانی محدود به بخش خاصی از ایران می باشد و نمی‌تواند نماینده کاملی در کل کشور باشد. لذا می‌طلبد که این تحقیق در بخش های دیگری از کشور به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شود و این محدودیت مکانی را از بین ببرد.

۲- از آنجا که در این تحقیق به مطالعه، بررسی هوش اجتماعی و امیدواری با سازگاری اجتماعی دانش آموزان متوسطه پسر کوی لویزان مستقر در شهر تهران، پرداخته است. موارد دیگری نیز از هر یک از متغیرهای مستقل که بطور غیرمستقیم ممکن است بر این رابطه تاثیرگذار باشد، در نظر گرفته نشده است.

۳- یکی از مشکلات موجود در مسیر انجام پژوهش، اپیدمی ویروس کرونا می‌باشد که در جمع آوری پرسشنامه برای محقق مشکل ایجاد کرد.

منابع:

- اژه‌ای، جواد؛ منظری توکلی، وحید، حسینی، و سیدرحمان. (۱۳۹۱). بررسی تاثیر درمان شناختی رفتاری گروهی، معنادرمانی - گروهی و تلفیق آنها بر سازگاری اجتماعی دانش آموزان. *مجله پژوهش در سلامت روانشناختی*، ۶ (۳)، ۳۰-۴۰.
- امیرزرگر رضوان. (۱۳۹۹). مقایسه ذهن‌آگاهی و سازگاری اجتماعی در بین زنان با سبک زندگی سنتی-مذهبی و زنان با سبک زندگی مدرن. *فصلنامه ایده های نوین روانشناسی*; ۶ (۱۰): ۱-۳۸.
- شهبازیان خونیک، حسنی و سلیمانی، امید. (۱۳۹۷). بررسی نقش هوش اخلاقی و اجتماعی در رفتارهای پرخطر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، ۱۷ (۱)، ۳۹-۵۲.
- رضویان شاد، مرتضی. (۱۳۹۵). *رابطه‌ی هوش هیجانی با سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان*. پایان نامه ی کارشناسی ارشد. دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تبریز.
- موسوی سیده شایسته، هومن حیدرعلی. (۱۳۹۲). رابطه بین امید با یادگیری خود نظم یافته و رضایت مندی از تحصیل در بین دانشجویان. *تحقیقات روانشناختی*. ۵ (۱۹): ۱۷-۴.
- نادری، فرح. (۱۳۹۱). *بررسی تأثیر آموزش مهارت های اجتماعی بر سازگاری اجتماعی دختران تیزهوش مقطع راهنمایی شهرکرد*. پایان نامه ی کارشناسی ارشد روان شناسی دانشگاه اصفهان، اصفهان. ایران.
- Arrindell, W. A., Sanderman, R., Hageman, W. J & Pickersgill, M. J. (۲۰۱۵). Correlates of assertiveness in normal and clinical samples: A multidimensional social approach. *Behavior Research and Therapy*, ۱۲ (۴), ۱۵۳-۲۵۲.
- Brandon A. Gaudiano. (۲۰۱۶). *The Cognitive-Behavioral Treatment of Schizophrenia: The State of the Art and Evidence*, Volume ۲, No. ۱.
- Golman, D. (۱۹۹۵). What's your Emotional Intelligence Quotient? [Utue. Com/azEQ. tml](http://Utue.Com/azEQ.tmpl).
- Blöser, C. (۲۰۱۹). Hope as an irreducible concept. *Ratio*, ۳۲(۳), ۲۰۵-۲۱۴.
- Barchard, K. A., Lapping-Carr, L., Westfall, R. S., Fink-Armold, A., Banisetty, S. B., & Feil-Seifer, D. (۲۰۲۰). Measuring the perceived social intelligence of robots. *ACM Transactions on Human-Robot Interaction (THRI)*, ۹(۴), ۱-۲۹.
- Behamin, M., & Kouroshnia, M. (۲۰۱۷). The mediating role of loneliness in the relationship between social skills and social adjustment among adolescents. ۸(۲۹): ۲۵۳-۲۶۸.
- Dryburgh, N. S., Khullar, T. H., Sandre, A., Persram, R. J., Bukowski, W. M., & Dirks, M. A. (۲۰۲۰). Evidence base update for measures of social skills and social competence in clinical samples of youth. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, ۴۹(۵), ۵۷۳-۵۹۴.
- Dupere, V., Archambault, I., Leventhal, T., Dion, E., & Anderson, S. (۲۰۱۵). School mobility and school-age children's social adjustment. *Developmental psychology*, ۵۱(۲), ۱۹۷.

- Graham, S. (2018). Race/ethnicity and social adjustment of adolescents: How (not if) school diversity matters. *Educational Psychologist*, 43(2), 74-87.
- Gao, F., Yao, Y., Yao, C., Xiong, Y., Ma, H., & Liu, H. (2019). The mediating role of resilience and self-esteem between negative life events and positive social adjustment among left-behind adolescents in China: a cross-sectional study. *BMC psychiatry*, 19(1), 1-10.
- Gallagher, M. W., & Lopez, S. J. (Eds.). (2018). *The Oxford handbook of hope*. Oxford University Press.
- Jacobs, E., & Nader-Grosbois, N. (2020). Affective and Cognitive Theory of Mind in children with intellectual disabilities: how to train them to foster social adjustment and emotion regulation. *J. Educ. Train. Stud*, 4, 80-97.
- Khoshravesh, V., Pourmohsen, M., & Khayyat, S. (2020). Effects of stress management training on social adjustment of Rasht hospitals female medical staff. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences*, 14(3), 230-244.
- Li, S., & Zizzi, S. (2018). A Case Study of International Students' Social Adjustment, Friendship Development, and Physical Activity. *Journal of International Students*, 4(1), 389-408.
- Lee, M. Y., Wang, H. S., & Chen, C. J. (2020). Development and validation of the social adjustment scale for adolescents with Tourette syndrome in Taiwan. *Journal of pediatric nursing*, 41, e13-e20.
- Meng, Q., Zhu, C., & Cao, C. (2018). Chinese international students' social connectedness, social and academic adaptation: The mediating role of global competence. *Higher Education*, 76(1), 131-147.
- Matson, J. L., Fee, V. E., Coe, D. A., & Smith, D. (1991). A social skills program for developmentally delayed preschoolers. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 20(4), 428-433.
- Mac Pail, J. (2014). Comparison of emotional intelligence between mis demeanor girls and normal girls. *Journal of psychology and mental health*. 44. P 92-98.
- Schulte, F., Brinkman, T. M., Li, C., Fay-McClymont, T., Srivastava, D. K., Ness, K. K., ... & Krull, K. R. (2018). Social adjustment in adolescent survivors of pediatric central nervous system tumors: A report from the Childhood Cancer Survivor Study. *Cancer*, 124(17), 3096-3108.
- Taghinezhad, Z., Eghlima, M., Arshi, M., & Pourhossein Hendabad, P. (2017). Effectiveness of social skills training on social adjustment of elderly people. *Archives of Rehabilitation*, 14(3), 230-241.
- Wang, F. Y., Ye, P., & Li, J. (2019). Social intelligence: The way we interact; the way we go. *IEEE Transactions on Computational Social Systems*, 7(6), 1139-1146.
- Yang, C. C., & Lee, Y. (2020). Interactants and activities on Facebook, Instagram, and Twitter: Associations between social media use and social adjustment to college. *Applied Developmental Science*, 24(1), 72-78.

